

نماز جماعت

نویسنده:

اسحاق دبیری رحمته

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

آدرس ایمیل:

سایت‌های مفید

www.aqeedeh.com

www.islamtxt.com

www.ahlesonnat.com

www.isl.org.uk

www.islamtape.com

www.blestfamily.com

www.islamworldnews.com

www.islamage.com

www.islamwebpedia.com

www.islampp.com

www.videofarda.com

www.nourtv.net

www.sadaiislam.com

www.islamhouse.com

www.bidary.net

www.tabesh.net

www.farsi.sunnionline.us

www.sunni-news.net

www.mohtadeen.com

www.ijtehadat.com

www.islam411.com

www.videofarsi.com

بسم الله الرحمن الرحيم
فهرست مطالب

مقدمه.....	۳
نماز اولین فرض‌ها و واجبات دین مبین اسلام بعد از شهادتین است:.....	۱۰
منزلت نماز در بین دیگر عبادات.....	۱۰
واجب بودن نماز جماعت.....	۱۱
بعضی از آثار و اقوال صحابه و تابعین در وجوب نماز جماعت.....	۱۲
حکمت فرض شدن نماز جماعت و منافع آن:.....	۱۵
جزای کسانی که نماز جماعت را بدون عذر ترک می‌کنند:.....	۱۷
بعضی از آداب رفتن به نماز جماعت:.....	۱۹
تعدادی که جماعت با آنها منعقد می‌شود:.....	۲۲
بعضی از آداب نماز جماعت.....	۲۴
عذرهایی که می‌شود با آنها نماز جماعت را ترک کرد:.....	۲۶
فضیلت نماز جماعت:.....	۲۶
فضیلت نماز صبح و عشاء:.....	۲۹
فضیلت نماز صبح و عصر:.....	۳۰

مقدمه

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين محمد بن عبدالله وعلى آله وصحبه ومن تبعه بإحسان إلى يوم الدين أما بعد:

باريتعالی می فرماید: ﴿يَبْنَىٰ ءَادَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ [الأعراف: ٣١].

«ای پسران آدم زینت خود را نزد هر مسجد بگیرید یعنی در هر نماز و طوافی بهترین هیئت را داشته باشید، و بخورید و بیاشامید و اسراف و زیاده روی نکنید که خدا اسراف کنندگان را دوست نمی دارد و رفتارشان را نمی پسندد».

و همچنین می فرماید: ﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ [البجن: ١٨].

«مساجد همه برای خدای یکتاست، بنابر آن همراه خدا هیچکس دیگری را عبادت نکنید که مسجد اختصاص به عبادت خدای یکتا دارد».

و باز باریتعالی در آیه دیگر می فرماید: ﴿لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَّمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ﴾ [التوبة: ١٠٨].

«(ای رسول خدا) هیچگاه در مسجد ضرار ایشان بنماز مایست، آن مسجد شایستگی نماز رسول خدا را ندارد، برای اینکه مسجد قباء که از نخستین روز آمدنت بمدینه بر پرهیزگاری و ترس از خدا شالوده گذاری شده است بنماز خواندنت در آن شایسته تر است، زیرا در مسجد قباء مردمی پاک و مهذب وجود دارد که خود را پاکیزه نگهداشتن، و از نفاق و بد دلی دور داشتن، و از اخلاق ناپسندیده خود را پاک ساختن، و خود را با آب شستن و وضوء و طهارت داشتن، دوست می دارند، و خدا پاکیزکان را دوست می دارد».

مقصود مسجد ضرار بود که منافقان آنرا بنا کرده بودند^(۱).

همچنین مسجدی که بر تقوا بنا شده است مسجد رسول الله ﷺ نیز می باشد. خداوند عز وجل بنای مساجد را برای مسلمان مشروع کرده، تا اینکه این مساجد مکان و جایگاه عباداتی که در قرآن و سنت پیامبر ﷺ وارد شده باشند، و نماز از مهمترین عبادتها بعد از توحید و خداشناسی است، پس بایستی مسلمانان به نماز اهتمام بهتر و بیشتری بدهند و آنرا در اوقات خود و همچنانکه خدا و رسول الله ﷺ امر فرموده اند بر پا کنند.

باریتعالی می فرماید: ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾ [النساء: ۱۰۳].

«نماز فرض بر مؤمنان فریضه وقت دار است که نباید از وقت آن به دنبال افتد». و از رسول الله ﷺ سؤال شد کدام عمل نزد خدا محبوبتر است آن حضرت فرمودند: «الصلاة على وقته»^(۲).

«نماز در وقت از همه اعمال نزد خداوند محبوبتر است».

باریتعالی نماز را در مکانی مخصوص در هر شبانه روز پنج بار فرض فرمودند و آنها را مساجد می باشد، پس بر مسلمانان است که این مساجد را احترام گذاشته، و در قلب خود مورد عظمت قرار داده، حق آنرا بجا آورند، چنانکه باریتعالی می فرماید:

﴿وَمَنْ يُعْظَمْ شَعِيرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ [الحج: ۳۲].

«کسیکه شعائر دین خدا را عظیم و بزرگ و محترم دارد - خوشا به حال او - که این تعظیم نشانه دلای با تقوا است».

رسول الله ﷺ مردم را در بنا و ساختن مساجد تشویق نمودند.

چنانکه می فرمایند: «مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ»^(۱).

۱- برای آگاهی بیشتر و بهتر به قصه مسجد ضرار به تفاسیر معتبره مانند تفسیر ابن کثیر و تفسیر ابن جریر طبری و غیره مراجعه کنید.

۲- متفق علیه.

«کسیکه مسجدی برای رضای خدا در دنیا بسازد، خداوند برای او خانه‌ای در بهشت می‌سازد».

آنهم برای اینکه مردم نماز خود را در آن برپا دارند و در آن به خداوند تقرب جویند و خدا را ذکر و یاد نمایند.

خداوند عز و جل می‌فرماید: ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾ [طه: ۱۴]. «نماز را برای یاد من برپا دار».

و رسول الله ﷺ نماز جماعت را بر امت خود در مساجد فرض و واجب فرموده، و آنان را به آن امر و از تخلف از آن نهی فرموده‌اند، پس نبایستی مسلمانان از ادای نماز در مساجد تهاون و کسالت و تخلف ورزیده از آن غافل باشند، و بایستی برای آخرت خود اجر و پاداش ذخیره کنند.

باریتعالی می‌فرماید: ﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ﴾ [الشعراء: ۸۸-۸۹].

«آنروزی که مال و فرزندان برای انسان هیچ نفع و سودی نمی‌رساند، و تنها آنکس سود برد که با دل، با إخلاص، و پاک از شرک و نفاق، به درگاه خدا آید».

و باید دانست که تخلف از نماز جماعت در مساجد از صفات زشت و مذموم منافقین است، چنانکه از عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت می‌شود که: «...وما يتخلف عنها إلا منافق معلوم النفاق»^(۲).

«از نماز جماعت بجز منافقی که نفاق او معلوم و آشکار است کسی دیگر تخلف نمی‌کند».

و می‌فرماید: «إِنَّ أَثْقَلَ الصَّلَاةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ صَلَاةُ الْعِشَاءِ، وَصَلَاةُ الْفَجْرِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا»^(۳).

۱- متفق علیه.

۲- رواه مسلم حدیث رقم ۶۵۴، ۴۵۳/۱.

۳- متفق علیه.

«سختترین و سنگین‌ترین نمازها بر منافقین نماز صبح و نماز عشاء (خفتن) است و اگر می‌دانستند چه اجر و ثواب و پاداشی در آن دو است، هر طور شده به نماز می‌آمدند، اگرچه با خزیدن بود».

و باید مسلمان بداند که بین نماز فریضه و سنت راتبه و غیر راتبه فرق بسیار زیادی است، و فرائض را آشکار کرده، و نوافل را مخفی نماید.

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «..... فعليكم بالصلاة في بيوتكم فإن خير صلاة المرء في بيته إلا المكتوبة»^(۱).

«بر شماست که در خانه‌هایتان نماز بخوانید، زیرا بهترین نماز انسان نمازی است که در خانه می‌خواند، بجز نمازهای فرض که خواندن آن در مسجد بهتر است».

و این عام است در تمامی نمازهای سنت (نوافل) مگر نوافلی که از شعائر اسلام بشمار می‌رود، مانند نماز دو عید فطر و أضحی، و نماز کسوف و خسوف، و همچنین نماز تراویح بر صحیح‌ترین اقوال علماء، که خواندن آنها با جماعت و در غیر از خانه خواهد بود.

پس اظهار فرائض در مساجد و مکان اجتماع مسلمانان خواهد بود، بر عکس نوافل و سنتها، در خانه و دور از مردم بهتر است، زیرا از ریاکاری محفوظ است.

و این کتاب که آنرا (نماز جماعت) نامیده‌ایم به مسلمانان فارسی زبان جهان تقدیم می‌داریم، تا اینکه سرمشق و راهنمایی برای آنان باشد و برایشان فرض بودن نماز جماعت در مساجد آشکار و واضح با دلایل محکم از قرآن و سنت رسول الله ﷺ که در این کتاب ذکر کرده‌ایم قانع و مورد قبولشان واقع گردد.

و در پایان از باری تعالی مسئلت داریم ما و شما را در خدمت به دین مبین اسلام و اتباع و پیروی سنت رسول اکرم ﷺ قولاً و عملاً و طریقتاً موفق گرداند، و این عمل

ناچیز را خالصاً برای رضا و خشنودی خود قرار داده ما را اجر و پاداش نیک عطاء فرماید.

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین.
وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.

نماز در دین مبین اسلام مقام و منزلت بزرگی در بین سائر عبادتها را دارد، و آن ستون دین بشمار می‌رود که دین بدون آن کامل نمی‌گردد.

باریتعالی می‌فرماید: ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾ [النساء: ۱۰۳].

«همانا که نماز برای اهل ایمان حکمی واجب و لازم است».

نماز در تمامی ادیان آسمانی سابق وجود داشته، زیرا نماز از مستلزمات ایمان می‌باشد و در ادای آن تشویق زیادی بر زبان تمامی پیامبران آمده، آنهم بخاطر اثر مهم و بزرگی که در تربیت و اصلاح نفس و روح، و قربت به خداوند دارد، زیرا هیچ چیز مانند نماز نفس را اصلاح و تربیت و آموزش نمی‌دهد، چنانکه پیامبر ابراهیم علیه السلام می‌فرماید:

﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي﴾ [ابراهیم: ۴۰].

«ای پروردگارم مرا بر پا دارنده نماز بساز و از نوادگانم کسانی را بر پا دارنده نماز فرما».

و باریتعالی در شأن پیامبرش اسماعیل می‌فرماید:

﴿وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا﴾ [مریم: ۵۵].

«اسماعیل علیه السلام قوم و خویشان خود را بنماز و زکات امر می‌فرمود، و نزد پروردگارش مورد

خوشنودی بود».

و باریتعالی به پیامبرش موسی علیه السلام خطاب می‌فرماید: ﴿إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا

فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾ [طه: ۱۴].

«من هستم الله، خدای یکتا که نیست معبودی بحق مگر من، یکتائی شایسته ذات پاک یکتای

من است، و نماز را برای یاد من بپا دار».

و فرشتگان مادر عیسی علیه السلام را ندا می‌کنند:

﴿يَمْرَيْمُ أَقْنُتِي لِرَبِّكِ وَأَسْجُدِي وَأَرْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ﴾ [آل عمران: ۴۳].

«ای مریم فرمانبردار پروردگارت باش، و سجود و رکوع بنما همراه رکوع کنندگان - یعنی عبادت خدا را بجا آور همراه عبادت کاران، نماز بخوان همراه نمازخوانان».

و عیسی علیه السلام از نعمتی که خداوند به او عطاء فرموده است در قرآن می فرماید:

﴿وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا﴾ [مریم: ۳۱].

«و مرا هر کجا که باشم برای جهانیان مایه برکت و رحمت گردانید، و تا زنده‌ام به عبادت نماز و زکات سفارش فرمود».

و وقتی باری تعالی از بنی اسرائیل عهد و پیمان گرفت یکی از مهمترین عنصرهای آن عهد و پیمان ادای نماز بود چنانکه می فرماید:

﴿إِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ [البقرة: ۸۳].

«و هنگامیکه عهد و پیمان از بنی اسرائیل گرفتیم که بندگی منمائید مگر خدای یکتا را، و با پدر و مادر نکوکاری کنید، و خویشاوندان را مدد کاری، و یتیمان را سرپرستی و نگهداری کنید، و مسکینان و افتادگان را دستگیری کنید، و با زبان خوش با مردم سخن بگوئید - مردم را به امر بمعروف و نهی از منکر به خوبی وادارید - و نماز را بر پا دارید، و زکات مال خود را بدهید».

و باری تعالی پیامبر محمد را خطاب می فرماید:

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا لَّحْنُ نَزْرُفِكَ وَالْعَقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ﴾ [طه: ۱۳۲].

«تو اهل بیت خود را به نماز امر کن، و خود نیز بر نماز حق صبور باش، ما از تو رزق و روزی کسی نمی طلبیم بلکه ما بتو روزی میدهیم، و فرجام نیک برای پرهیزکاری و ترس از خداست».

بلی نماز ستون اسلام است که بین بنده و خدا ارتباط ایجاد می کند، و این دلیل محبت خداوندی و شکر نعمت اوست، و آن حد فاصل و تشخیص دهنده حقیقی بین مؤمن و کافر است، چنانکه رسول الله صلی الله علیه و آله می فرماید:

«الْعَهْدُ الَّذِي بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمُ الصَّلَاةُ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ كَفَرَ»^(۱).

«عهد و پیمانی که بین ما مسلمانان و کافران است ادای نماز می‌باشد، و کسیکه نماز را ترک کند کافر شمرده می‌شود».

بلی کسیکه از نماز خواندن کوتاهی کند در بقیه ارکان اسلام بیشتر کوتاهی خواهد کرد، و تمامی ارتباط او به خدا منقطع خواهد شد. خلیفه راشد ابوبکر الصدیق رضی الله عنه می‌فرماید:

«اعلموا أنَّ أهم أمركم عندي الصلاة فمن ضيعها فهو لغيرها أضيع، واعلموا أنَّ لله عملاً في الليل لا يقبله في النهار، وعملاً في النهار لا يقبله في الليل»^(۲).

«بدانید که مهم‌ترین امور شما نزد من نماز است، و کسیکه نماز را ضایع کرده آنرا بجا نیاورد، کارهای دیگر را بطریق اولی انجام نخواهد داد، و بدانید که برای خداوند اعمالی در شب است که انجام آن را در روز قبول نمی‌کند، و اعمالی در روز است که انجام آن را در شب قبول نمی‌کند».

و در شرح و تفسیر این حکمت آمده که آن اعمال نماز است.

پس کسیکه به نماز اهانت کرده و تکبر ورزد، مانند اینکه به دین مبین اسلام اهانت ورزیده و نصیب او از اسلام بقدر نصیب او از ادای نماز می‌باشد، و شوق و میل او به اسلام به اندازه شوق و میل او در ادای نماز می‌باشد، پس بر حذر باش که خدا را ملاقات کنی و ارزشی از دین مبین اسلام در قلب تو نباشد، زیرا ارزش اسلام در قلب تو به اندازه ارزشی است که نماز در زندگی و قلب تو دارد.

۱- أخرجه أحمد في المسند ۳۴۶/۵، والترمذی ۱۳/۵ - ۱۴، حديث ۲۶۲۱، والنسائي في السنن ۲۳۱/۱-۲۳۲، وابن ماجه في السنن حديث ۱۰۷۹، وصحيح سنن ابن ماجه ۱۷۷/۱، حديث ۸۸۴، وابن حبان في صحيحه، والحاكم وصححه ووافقه الذهبي ۶/۱-۷.

۲- مجموع فتاوى شيخ الاسلام ابن تيمية ۴۰/۲۲.

نماز اولین فرضها و واجبات دین مبین اسلام بعد از شهادتین است:

گواهی دادن که خدائی بحق جز خدای یکتا نیست، و گواهی دادن به اینکه محمد ﷺ رسول و فرستاده خداست.

رسول الله ﷺ در مکه سیزده سال مردم را به یکتا پرستی و توحید دعوت فرمود، و از بت پرستی و شرک به خدا نهی کرد، و وقتی مسلمانان در روح و جان ایشان عقیده توحید و یکتا پرستی مستقر و محکم و ثابت گردید، و ایمان کامل به خدا و رسول خدا ﷺ آوردند، خداوند نماز پنجگانه را بر مسلمانان فرض نمود، و رسول اکرم ﷺ سه سال قبل از هجرت به مدینه آنرا در مکه ادا می کردند.

منزله نماز در بین دیگر عبادات

و چون نماز امتیاز و شأن و ویژگی خاص و مهمی در بین سائر عبادات داشت خداوند آنرا بدون واسطه و میانجی در شب اسراء و معراج با مخاطب قرار دادن مستقیم رسول الله ﷺ بر او و امتش فرض گرداند.

و به اینخاطر بود که رسول الله ﷺ وقتی امر مهم و یا حادثه ای رخ می داد مانند خسوف^(۱) ماه و کسوف^(۲) آفتاب بلا فاصله به ادای نماز بر می خواستند، تا اینکه رحمت خداوندی شامل حال آنها شده و مشکل آنها حل شود، پس ما باید به رسول الله ﷺ اقتداء و تاسی کنیم و آن عمل را انجام دهیم.

۱- خسوف: گرفتن ماه، یا از نظر پنهان شدن ماه در شبهای که باید ماه دیده شود، در فارسی: ماه گرفتگی، و ماه گرفت هم می گویند. (فرهنگ عمید).

۲- کسوف: گرفته شدن آفتاب، تاریک شدن قرص خورشید. (فرهنگ عمید).

واجب بودن نماز جماعت

نماز جماعت بر مردان در حال سفر و حضر (مقیم بودن)، داشتن امنیت، و در حال ترس و خطر، در همه این حالتها واجب عینی است.

باریتعالی می‌فرماید: ﴿وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلِيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَآئِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلِيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ﴾ [النساء: ۱۰۲].

«و هرگاه در میان جماعت حاضر بودی یا رسول الله و شما ترس دشمن داشتید، و نماز را برای جماعت بپا داشتی، باید گروهی پشت سر تو به نماز بایستند، و گروهی به دنبال ایستند، و آن گروهی که پشت سر تو هستند سلاح خود را بگیرند با خود، وقتی که اینان به سجود رفتند و مشغول نماز بودند، آن طائفه دیگر از پشت شما پاسبانی شما کنند، و این طائفه که پشت سر تو هستند بروند برای پاس زدن، و آن گروه که پاس می‌زدند بیایند و با تو نماز بخوانند، و پرهیز و احتیاط از دست ندهید، و سلاح با خود بگیرید تا آنکه از نماز فارغ شوید.»

و در اینجا خداوند به پیامبر ﷺ امر می‌کند، و امر به رسول الله ﷺ بمعنی امر به او و به امت اوست، اگر آن امر دلالت خصوصیت به رسول الله ﷺ نداشته باشد، پس این آیه دلیل بر واجب بودن نماز جماعت است، و اجازه ترک نماز جماعت در حال جنگ هم به ایشان نداد.

باریتعالی می‌فرماید: ﴿وَأَقِمْوُا الصَّلَاةَ وَعَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ﴾ [البقرة: ۴۳].

«نماز را بر پا بدارید، و زکات را بدهید، و نماز خود را با نمازگزاران انجام دهید.»
و این آیه بر واجب بودن نماز جماعت دلالت می‌کند، و اگر مقصود فقط اقامت نماز بود در آخر آیه ذکر: ﴿وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ﴾ نمی‌آمد زیرا در اول آیه امر به اقامت نماز شده بود.

بعضی از آثار و اقوال صحابه و تابعین در وجوب نماز جماعت

از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَّ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبُ، ثُمَّ أَمُرَّ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَدَّنَ لَهَا، ثُمَّ أَمُرَّ رَجُلًا فَيُؤَمَّ النَّاسَ، ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ»^(۱).

«بخدائیکه جان من در دست اوست تصمیم گرفتم هیزم جمع کرده، سپس دستور دهم تا اینکه اذان بگویند، سپس مردی را به امامت واگذارم و بطرف مردانی روم که به جماعت حاضر نشده‌اند، و خانه‌هایشان را بر آنان آتش زنم».

و از ابی هریره رضی الله عنه روایت است: «أَتَى النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله رَجُلٌ أَعْمَى فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ لَيْسَ لِي قَائِدٌ يَقُودُنِي إِلَى الْمَسْجِدِ. فَسَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله أَنْ يُرَخَّصَ لَهُ فَيُصَلِّيَ فِي بَيْتِهِ فَرَخَّصَ لَهُ فَلَمَّا وَلَّى دَعَاهُ فَقَالَ: هَلْ تَسْمَعُ التَّدَاءَ بِالصَّلَاةِ. فَقَالَ نَعَمْ. قَالَ فَأَجِبْ»^(۲).

«مرد نابینائی نزد رسول الله صلی الله علیه و آله آمد و گفت: کسی ندارم که مرا به مسجد برساند و از آنحضرت اجازه خواست تا در خانه‌اش نماز بخواند، آنحضرت به او اجازه داد و وقتی آن مرد از آنجا دور شد و رفت او را صدا کرد و فرمود: آیا اذان را می‌شنوی؟ جواب داد بلی، فرمود: پس جواب اذان را بده، یعنی نماز را با جماعت ادا کن».

و احادیث خیلی زیادی در وجوب نماز جماعت در مسجد وارد شده که ما به این چند حدیث اکتفا می‌کنیم

از امیرالمؤمنین عمر بن الخطاب رضی الله عنه روایت است که گفت: «ما بال أقوام يتخلفون، يتخلف بتخلفهم آخرون، والله لقد هممت أن أرسل إليهم فيجأ في أعناقهم ثم يُقال: اشهدوا الصلاة»^(۱).

۱- متفق علیه.

۲- متفق علیه.

«چرا و برای چه افرادی از حضور جماعت تخلف می‌کنند، و به خاطر تخلف آنان، دیگران نیز تخلف می‌کنند، بخدا سوگند که تصمیم گرفتم بر آنان مردانی بفرستم تا به گردنشان بزنند و به آنها بگویند: به نماز جماعت حاضر شوید».

و همچنین برای اُمراء و فرمانداران شهرها نوشت: «إِنَّ أَهْمَ أَمْرِكُمْ عِنْدِي الصَّلَاةُ فَمَنْ حَفَظَهَا فَقَدْ حَفَظَ دِينَهُ، وَمَنْ ضَيَّعَهَا فَهُوَ لَمَّا سَوَاهَا أَضْيَعٌ، وَمَنْ الْمَحَافَظَةُ عَلَيْهَا أَدَاؤُهَا جَمَاعَةً فِي الْمَسْجِدِ، وَفِي رَوَايَةٍ: وَلَا حَظَّ فِي الْإِسْلَامَ لِمَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ»^(۲).

«مهمترین امور شما نزد من نماز است، پس کسیکه آنرا حفظ کند دین خود را حفظ کرده، و کسیکه آنرا ضایع کند، ضایع کردن چیزهای دیگر برای او آسانتر است، و از محافظت کردن آن اینست که نماز با جماعت و در مسجد خوانده شود و در روایتی: و هیچ بهره و نصیب و خوشبختی در اسلام نیست، برای کسیکه نماز را ترک کند».

أبوهریره رضی الله عنه می‌گوید:

«لَأَنْ يَمْتَلِئَ أُذُنُ ابْنِ آدَمَ رِصَاصاً مَذَاباً خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْمَعَ الْمَنَادِي ثُمَّ لَا يَجِيبُهُ»^(۳).

«اگر گوش بنی‌آدم پر از سرب ذوب شده گردد بهتر است از اینکه صدای مؤذن را بشنود ولی آن را اجابت نکند».

از عبدالله بن عباس رضی الله عنه سؤال شد:

۱- کنز العمال - كتاب الصلاة من قسم الأفعال - الباب الخامس في الجماعة وفضلها وأحكامها - فصل في فضلها - رقم الرواية ۲۲۷۹۵-۲۵۲/۸.

۲- مراجعه شود به كتاب: الصلاة وحكم تاركها لابن القيم الجوزية ص ۴۰۳ - ۴۰۴، وكتاب: مجموعة رسائل في الصلاة ص ۱۴۸.

۳- مصنف ابن أبي شيبة، كتاب الصلوات، من قال إذا سمع المنادي فليجب ۳/۳۴۵، والأوسط في السنن والإجماع والاختلاف لابن المنذر، كتاب الإمامة، ذكر تخوف النفاق على تارك شهود العشاء والصبح جماعة، رقم الرواية ۱۹۰۵، ۱۳۷/۴، والمحلى لابن حزم ۲۷۴/۴.

مردی است که شب را به عبادت و نماز می‌گذرانند، و روز را به روزه، ولی نماز جماعت و جمعه حاضر نمی‌شود

جواب داد: او در جهنم خواهد بود، و بار دیگر بعد از یکماه از او همین سؤال شد، بار دیگر همان جواب را داد).

عبدالله بن مسعود و أبو موسى الأشعری رضی الله عنهما می‌گویند: «من سمع المنادي ثم لم يجبه من غير عذر فلا صلاة له»^(۱).

«کسیکه اذان را بشنود ولی جواب آنرا ندهد و به نماز جماعت نرود در حالیکه هیچ عذری ندارد نماز او صحیح نیست».

علی بن ابی طالب رضی الله عنه می‌گوید:

«مَنْ سَمِعَ النَّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِ فَلَا صَلَاةَ لَهُ إِلَّا مِنْ عُذْرٍ»^(۲).

«کسیکه اذان را بشنود ولی به مسجد نیاید، نماز او از سرش بالاتر نمی‌رود، یعنی نماز او قبول نمی‌شود مگر اینکه عذر داشته باشد».

علی بن ابی طالب رضی الله عنه می‌گوید: «لَا صَلَاةَ لِجَارِ الْمَسْجِدِ إِلَّا فِي الْمَسْجِدِ. فَقِيلَ لَهُ: وَمَنْ جَارُ الْمَسْجِدِ؟ قَالَ: مَنْ سَمِعَ النِّدَاءَ»^(۳).

«همسایه مسجد نماز او صحیح نیست مگر در مسجد است، گفته شد: ای امیر المؤمنین همسایه مسجد چه کسی است؟ فرمود: کسی که اذان را بشنود همسایه مسجد است».

عطاء بن ابی رباح و أبو ثور رحمة الله عليهم می‌گویند: «حضور نماز جماعت فرض است»^(۱).

۱- مصنف ابن أبي شيبة ۳۴۵/۱، والأوسط لابن المنذر ۱۳۶/۴ رقم الرواية ۱۹۰۲، والمحلى لابن حزم ۲۷۴/۴.

۲- مصنف ابن أبي شيبة ۳۴۵/۱، والأوسط لابن المنذر ۱۳۶/۴ رقم الرواية ۱۹۰۱.

۳- عبدالرزاق في المصنف رقم الحديث ۱۹۱۵-۴۹۷/۱-۴۹۸ ومصنف ابن أبي شيبة ۳۴۵/۱، والأوسط لابن المنذر

۱۳۷/۴ رقم الرواية ۱۹۰۷، والمحلى لابن حزم ۲۷۴/۴-۲۷۵.

إمام شافعی رحمته می‌گویی:

«فلا أرخص لمن قدر على صلاة الجماعة في ترك إتيانها إلا من عذر»^(۲).

«کسیکه می‌تواند به نماز جماعت حاضر شود اجازه تخلف از نماز جماعت به او نمی‌دهم، مگر اینکه عذر داشته باشد».

إمام خطابی رحمته گوید:

«حضور نماز جماعت در مساجد واجب است، زیرا اگر سنت بود عبدالله بن أم مكتوم که نابینا بود اولی‌تر بود که از آن تخلف کند، و همچنین برای کسانی که ضعیف و نابینا هستند مانند او واجب است».

عطاء بن أبي رباح گوید:

«فليس لأحد من خلق الله في الحضر والقرية رخصة في أن يدع الصلاة»^(۳).

«رخصتی برای هیچ کس از بشر نیست، چه کسی که مقیم باشد، و چه کسی که در قریه (مسافر) باشد از نماز جماعت تخلف کند».

إمام الأوزاعي رحمته گوید:

«هیچ گناهی بعد از شرک به خدا بزرگتر از تأخیر نماز از وقت خود، و کشتن مؤمنی بغیر حق نیست».

حکمت فرض شدن نماز جماعت و منافع آن:

هیچ شکی نیست که دین مبین اسلام دینی است که مردم را به تضامن، و پیوستگی، و تآلف، و محبت، و ترابط، و اخوت و برادری با هم، دعوت می‌کند.

۱- الأوسط لابن المنذر ۱۳۸/۴، والمغنی لابن قدامة ۵/۳، تفسیر القرطبی ۴۳۹/۱، فقه امام أبي ثور لسعدی حسین علی جبر ص ۲۲۱.

۲- کتاب الأم للشافعی ۱۵۴/۱.

۳- الأوسط فی السنن والإجماع والاختلاف لابن المنذر ۱۳۷/۴.

پس خداوند متعال برای زنده کردن چنین چیزها و تقویت آن بعضی از عبادتها را بر بندگان خود فرض و واجب فرموده که از جمله این عبادتها نماز جماعت می‌باشد، و آنهم در هر شبانه روز پنج بار با برادران مسلمان خود در مسجد کنار هم و پشت سر هم ایستاده و با خدای خود ذکر و مناجات می‌کنند و در مسجد با همدیگر ملاقات کرده، روابط برادرانه را محکمتر و استوار می‌سازند، در اینجا است که برادران مسلمان احساس همدردی می‌کنند، و می‌دانند که هدف آنان یکی است و آنهم رضا و خوشنودی باری تعالی است.

و در برابر خدا با خشوع و خضوع کامل ایستاده و با او مناجات می‌کنند، و هیچ فرقی بین فقیر و ثروتمند، و امیر و مأمور، و جاهل و نادان، و دانشمند نخواهد بود، بلکه همگی در یک صف ایستاده‌اند.

این باعث می‌شود که برادران مسلمان با هم الفت و مودت بگیرند و از حال مادی و معنوی همدیگر با خبر شوند، و باعث رفع بسیاری از مشکلات نیز خواهد بود، و این اجتماع است که باعث سربلندی و عزت اسلام در جامعه بشری خواهد بود.

باری تعالی مسلمانان را خطاب می‌فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَأَفْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (۷۷) وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿۷۸﴾ [الحج: ۷۷-۷۸].

«ای مردمیکه ایمان آورده اید به نماز ایستید و برای خدای یکتا رکوع و سجود بجا آورید، و پروردگارتان خدای یکتا را - نه غیر او را - عبادت کنید، و کارهای خیر انجام دهید تا رستگار شوید، و در راه خدا جهاد کنید آنچنانکه شایسته جهاد در راه او است - جهاد با دشمنان خدا، جهاد به نفس و هوی، جهاد با شر و فساد - برای اینکه خدای متعال شما مسلمانان را برای این

مسئولیت بزرگ برگزید - و دینی به شما سپرد که موافق فطرت و سرشت آدمی است، و از همه طرف رحمت خدا با آن همراه است، و در آن هیچ نوع سختی فوق طاقت نیست - دین پدرتان ابراهیم است - دین توحید و یکتاپرستی است که از عهد ابراهیم علیه السلام تا خاتم الأنبياء بهم متصل است، خدای یکتا، شما اُمت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را مسلمان نامید تا دل و روی را بخدا تسلیم کنید، که اُمت مسلمان بر یک راه راست است، این امانت عظیم که بشما سپرده شد تا پیغمبر خدا محمد صلی الله علیه و آله و سلم گواه بر این اُمت باشد، و راه سلوک اُمت را تعیین فرماید، و شما اُمت محمد بر همه مردم گواه باشید، راه راست و سلوک صحیح را برای جهانیان تعیین کنید - شما اُمت محمد قیّم و سرپرست و راهنمای جهانیان هستید، - و نماز بپا دارید، و زکات را بدهید، و اعتصام و اعتماد بر خدای یکتا داشته باشید، تا او تعالی دوست و یاری دهنده شما باشد، که خدای متعال چه دوست خوب، و چه یاری دهنده خوبی است، سبحانه و تعالی».

نماز جماعت در اسلام برای از بین بردن فاصله‌های طبقاتی در جامعه می‌باشد، چه از نظر نژاد پرستی و قومیت، و چه از نظر سیاه و سرخ بودن. همچنین اجتماع مسلمانان در مسجد برای نماز جماعت باعث می‌شود خداوند برکات و رحمت خود را بر آنان نازل فرماید.

جزای کسانی که نماز جماعت را بدون عذر ترک می‌کنند:

نماز جماعت مزیت مهمی در جامعه اسلامی دارد، و نباید در ادای آن تهاون و تساهل و کسالت ورزید، و چنانکه از احادیث زیر واضح است عدم حضور جماعت باعث عدم قبول نماز او می‌شود، و معلوم است کسیکه نماز او کامل نیست به بقیه اعمال و کردار او نگاه نمی‌شود.

عبدالله بن عباس رضی الله عنهما روایت می‌کند که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

«من سمع المنادی فلم يمنع من اتباعه عذر - قالوا: وما العذر؟ - قال خوف»

أو مرض لم تقبل منه الصلاة التي صلى^(۱).

«کسیکه اذان را شنید و در اجابت کردن آن عذری او را منع نکرد، گفتند عذر مانند چه؟ فرمود: مانند ترس از دشمن، و یا مرض؛ نماز او قبول نمی‌شود».

یعنی نمازی که در خانه می‌خواند از او قبول نمی‌شود.

همچنین در حدیث دیگری روایت می‌کند که آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمودند:

«من سمع النداء فلم يأتها فلا صلاة له إلا من عذر^(۲)».

«کسیکه اذان را بشنود ولی به نماز جماعت حضور نیابد نماز از او قبول نمی‌شود، مگر اینکه عذر داشته باشد».

و از ابی الدرداء رضی الله عنه روایت است که فرمود از رسول اکرم صلی الله علیه و آله شنیدم که می‌فرمود:

«ما من ثلاثة في قرية ولا في بدو لا تقام فيهم الصلاة إلا قد استحوذ عليهم الشيطان فعليكم بالجماعة فإنما يأكل الذئب من الغنم القاصية^(۳)».

«هر سه نفری که در قریه و یا بادیه نشینی باشند و نماز جماعت را بر پا نکنند، کسانی هستند که شیطان بر دل آنان سخت إحاطه کرده، پس بر شماست که به جماعت حاضر شوید، زیرا گرگ همیشه گوسفندی را که از چوپان دور شده می‌خورد».

۱- رواه أبوداود ۳۷۳/۱ حدیث رقم ۵۵۱، وصحیح سنن أبی داود ۱۶۴/۱، وابن ماجه حدیث ۷۹۳ - ۲۶۰/۱، وصحیح سنن ابن ماجه حدیث ۶۴۵، ۱۳۲/۱، والدارقطني في السنن ۴۲۰/۱، والحاكم في المستدرک ۲۴۶/۱، وغيرهم.

۲- رواه ابن ماجه حدیث رقم ۷۹۳، صحیح سنن ابن ماجه ۱۳۲/۱، ابن المنذر في الأوسط حدیث رقم ۱۸۹۸ - ۱۳۵/۴، وابن حبان في (الإحسان) حدیث رقم ۲۰۶۴ - ۴۱۵/۵، والحاكم وصححه ۲۴۵/۱، وإرواء الغلیل ۳۳۷/۲، وغيرهم.

۳- رواه أحمد في المسند ۱۹۶/۵، وأبو داود حدیث رقم ۵۴۳، وصحیح سنن أبی داود حدیث ۵۴۷ - ۱۶۲/۱، (عون المعبود) ۲۵۱/۲، والنسائي في السنن ۱۰۶ - ۱۰۷، وصحیح سنن النسائي حدیث ۲۸۱/۸۴۶۱، وصحیح ابن خزيمة حدیث ۱۴۸۶، ۳۷۱/۲، والحاكم في المستدرک ۲۴۵/۱، وغيرهم.

بعضی از آداب رفتن به نماز جماعت:

مستحب است برای کسیکه از خانه خارج شده و به نماز جماعت می‌رود با وضوء باشد خداوند می‌فرماید:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ [البقرة: ۲۲۲].

«همانا که خداوند توبه کاران را دوست می‌دارد، و پاکیزگان را دوست می‌دارد».

وقتی بطرف مسجد می‌رود دستهای خود را به داخل هم گره نزد.

رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَأَحْسَنَ وَضُوءَهُ ثُمَّ خَرَجَ غَامِداً إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يُشَبِّكَنَّ بَيْنَ أَصَابِعِهِ فَإِنَّهُ فِي صَلَاةٍ»^(۱).

«اگر یکی از شما وضوء گرفت و آنرا کامل و تمام کرد سپس بقصد مسجد برای نماز بیرون رفت، بین دو دست خود گره نزند، یعنی داخل هم نکند، زیرا او در حالت ادای نماز می‌باشد»^(۲).

مستحب است در حال رفتن به نماز نظیف و پاکیزه بوده خود را شیک کند، زیرا اسلام توصیه می‌کند به اینکه مسلمان باید منظر او زیبا بوده و از منظر زشت و ناپسند و پلید دوری کند و زیور و زینت دادن خود جزئی از آداب نماز می‌باشد.

باریتعالی می‌فرماید:

﴿يَبْنَىٰ ءَادَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ [الأعراف: ۳۱].

«ای فرزندان آدم در مقام عبادت لباس زینت بپوشید، از نعمتهای خدا بخورید و بیاشامید، و اسراف نکنید که خداوند اسراف کنندگان را دوست نمی‌دارد».

۱- رواه أبوداود ۳۸/۱ حدیث رقم ۵۶۲ (عون المعبود) ۲۶۸/۲ - ۲۶۹، وصحیح سنن أبی‌داود ۱۶۸/۱.

۲- زیرا گره زدن بین دست‌ها از صفات تنبلی و کسالت می‌باشد.

رسول الله ﷺ به مسلمانان این آداب را آموزش می‌دادند، و به آنان توصیه می‌فرمودند تا به این آداب عمل کنند و در هیئت و مظهر خود زیبا باشند.

و آنحضرت ﷺ می‌فرمایند:

«لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبَرٍ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَنَعْلُهُ حَسَنًا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، الْكِبَرُ مَنْ بَطَرَ الْحَقَّ وَغَمَصَ النَّاسَ»^(۱).

«کسیکه در قلب او مثقالی از یک اندک از کبر و غرور باشد وارد بهشت نمی‌شود، یکی از یاران سؤال کرد: ای پیامبر فردی دوست دارد لباس او خوب و زیبا باشد، و همچنین کفش و پاپوش او زیبا و قشنگ باشد! آنحضرت فرمودند: خداوند زیبا و قشنگ است، و زیبایی و قشنگی را دوست دارد، کبر و غرور ناخشنودی و عدم رضایت از حق و تحقیر مردم و ناچیز شمردن مردم است».

پس ظرافت و لطافت و زیبایی، و عدم اسراف و تکلف در آن، و حسن منظر، از آداب اسلام می‌باشد.

همچنین از آداب رفتن به نماز است که انسان از تمامی عیبه‌ها دور بوده خوش بو و دندانهای خود را مسواک بزند.

از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله فرمودند:

«لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسَّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ»^(۲).

«اگر ترس از این نبود که بر اُمت من مشقت و سختی وارد شود، به آنها امر می‌کردم تا در نزد هر نماز دندانهای خود را مسواک بزنند».

و بر انسان است که از بوه‌ای بد و ناپسند خودداری کرده دوری جوید، زیرا دین مبین اسلام کسانی را که پیاز و سیر و یا کرات و تربچه بودار خورده‌اند از دخول به

۱- رواه مسلم في كتاب الإيذان حديث رقم ۹۱.

۲- متفق عليه.

مسجد نهی می‌کند تا اینکه فرشتگان و بردران نمازگذار آنها از بوی بد و ناپسند آنان آزار و اذیت نبینند.

از جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند:

«مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا وَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعِدْ فِي بَيْتِهِ»^(۱).

«کسیکه سیر و یا پیاز خورده از ما و از مسجد ما کناره گیری کرده و در خانه‌اش بنشیند».

و از این بوهای بد و ناپسند کشیدن سیگار، و چپق، و غلیان است که بوی بد آن از دهان و لباس آن اشخاص بر می‌خیزد، پس از این کار حرام و بد و ناپسند دوری جوئید، زیرا فرشتگان و مردم از بوی بد آن اذیت و آزار می‌شوند.

از آداب رفتن به نماز است اینکه اگر اقامه گفته شد باید فرد آرامش خویش را حفظ نماید و در رفتن شتاب نکند.

از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند:

«إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَأْتُوهَا تَسْعَوْنَ، وَأَتُوهَا تَمْشُونَ وَعَلَيْكُمْ السَّكِينَةُ، فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا»^(۲).

«چون نماز اقامه گردید با شتاب به سوی نماز نروید، بلکه با آرامش بروید، پس آنچه از نماز دریافتید بخوانید، و آنچه از شما فوت شد بعد از سلام تکمیل کنید».

همچنین از آداب رفتن به مسجد خواندن أورد و اذکار وارده در سنت پیامبر صلی الله علیه و آله می‌باشد که می‌توانید به کتاب اذکار و أورد مراجعه کنید^(۳).

و وقتی به مسجد رسیدید پای راست خود را جلو کرده این دعا را بخوانید:

أولاً: صلوات و درود بر محمد صلی الله علیه و آله فرستاده سپس بگوئید: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي

۱- متفق علیه.

۲- رواه مسلم في كتاب المساجد ۴۲۰/۱ باب ۳۸ حديث ۶۰۲.

۳- مانند کتاب الأذکار إمام نووی، و حصن المسلم، و غیر از اینها.

وَأَفْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ».

«بار الهی گناهان مرا ببخش و درهای رحمت خود را بر روی من باز فرما».

و وقتی از مسجد خارج می‌شوید پای چپ خود را جلو کرده و صلوات بر محمد وآلِهِ فرستاده بگوئید: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَأَفْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ».

«بار الهی گناهان مرا ببخش و درهای فضل و فضیلت خود را بر روی من باز فرما».

و وقتی به مسجد داخل شدید با صدای بلند سلام کرده و قبل از نشستن دو رکعت نماز تحیه مسجد بخوانید.

رسول الله وآلِهِ می‌فرماید: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ»^(۱).

«هنگامی که یکی از شما داخل مسجد شد دو رکعت نماز قبل از اینکه بنشیند بخواند».

و بعد از آن در صف اول و دست راست امام اگر امکان پذیر بود بدون ایجاد مزاحمت برای مردم بنشیند، چنانکه رسول الله وآلِهِ می‌فرماید:

«إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى مَيَّامِنِ الصُّفُوفِ»^(۲).

«خداوند و فرشتگان او برای کسانی که در دست راست امام هستند طلب مغفرت می‌کنند».

سپس به ذکر خدا و تلاوت قرآن مشغول شده تا اینکه وقت ادای نماز برسد.

تعدادی که جماعت با آنها منعقد می‌شود:

قبلاً بایستی ذکر کنیم که نماز جماعت بر چه کسی واجب است:

نماز جماعت بر مردی که آزاد بوده، برده نباشد، و هیچ عذر شرعی در عدم حضور او

۱- متفق علیه.

۲- رواه أحمد وأبو داود حديث ۶۷۶، ۳۷۲/۲، وصحيح سنن أبي داود ۱۹۹/۱، وانظر فتح الباري ۲/۲۱۳، سنن الكبرى

للبیهقي ۱۰۳/۳، والترغيب والترهيب ۱/۳۲۰، وغيرهم.

به جماعت نداشته باشد واجب است.

اما تعدادی که جماعت با آنها منعقد می‌گردد دو نفر می‌باشد، یکی امام، و دیگری مأموم، و هر چه تعداد اشخاص زیادت‌تر شود آن نماز نزد خداوند محبوبتر خواهد بود، رسول الله ﷺ می‌فرماید:

«صَلَاةُ الرَّجُلِ مَعَ الرَّجُلِ أَزْكَى مِنْ صَلَاتِهِ وَحْدَهُ، وَصَلَاتُهُ مَعَ الرَّجُلَيْنِ أَزْكَى مِنْ صَلَاتِهِ مَعَ رَجُلٍ، وَمَا كَثُرَ كَانَ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ»^(۱).

«نماز یک فرد با دیگر از نماز او به تنهایی بهتر است، و نماز او با دو نفر از نماز او با یک نفر بهتر است، و هر چه تعداد نمازگذاران بیشتر باشد نزد خداوند آن نماز محبوبتر خواهد بود». و اگر یکی از جماعت‌های دو نفره بچه و یا زن باشد، جماعت نیز بر پا می‌شود، و آنرا جماعت می‌گویند.

عبدالله بن عباس رضی الله عنه روایت می‌کند:

«بُثِّ عِنْدَ خَالَتِي فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ، فَقُمْتُ أَصَلِّي مَعَهُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ، فَأَخَذَ بِرَأْسِي فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ»^(۲).

«شب‌ی نزد خاله‌ام می‌مونه خوابیدم^(۳) و رسول الله ﷺ برای خواندن نماز تهجد - یعنی سنت شب بلند شد - من هم بلند شدم تا با او نماز بخوانم، و در دست چپ او ایستادم، آنحضرت سرم را گرفت و مرا به دست راست خود برد در حالیکه او در نماز بودند». این حدیث دلالت می‌کند که با دو نفر هم جماعت منعقد می‌شود.

امام مسلم رحمته الله در حدیث دیگری روایت می‌کند که ابن عباس رضی الله عنه گفت: «فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ وَأَقَامَ الْمَرْأَةُ خَلْفَنَا»^(۱).

۱- رواه أبو داود صحيح سنن أبي داود حديث ۵۵۴، ۱۶۵/۱ وصحيح نسني النسائي حديث ۸۴۲، والحاكم وصححه ۲۶۹/۳.

۲- متفق عليه.

۳- می‌مونه یکی از أمهات المؤمنین و همسر رسول اکرم ﷺ می‌باشد.

«پس مرا به دست راست خود برد، و زن یعنی أم المؤمنین میمونه را پشت سرمان قرار داد». از شرحبیل روایت است که گفت: شنیدم جابر بن عبدالله می‌گوید: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْمَغْرِبَ فَجِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ»^(۲). «شنیدم رسول الله ﷺ نماز مغرب را می‌خواندند، من آمدم و دست چپ او ایستادم، پس مرا به دست راست خود برد».

بعضی از آداب نماز جماعت

اگر فردی داخل مسجد شد و نماز بر پا بود باید بلا فاصله به امام اقتداء کند در هر حالیکه امام بود، حال چه در اول نماز و یا در آخر آن باشد. أبوهریرة رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول الله ﷺ فرمودند: «ذَا جِئْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ وَنَحْنُ سُجُودٌ فَاسْجُدُوا وَلَا تَعْدُوهَا شَيْئًا وَمَنْ أَدْرَكَ الرُّكْعَةَ فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ»^(۳). «اگر به نماز آمدید و ما را در حال سجود دیدید شما هم به سجده بروید ولی آنرا رکعتی ندانید، و کسیکه به یک رکعت از نماز برسد، به نماز جماعت رسیده است». از امام چه در تکبیرة اةحرام و چه در رکوع، و یا رفع از رکوع، و یا سجود، و یا رفع از سجود، و غیره سبقت نگیرید، زیرا این عمل حرام است و رسول الله ﷺ از آن نهی فرموده‌اند.

از انس بن مالک رضی الله عنه روایت است که گفت: «صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي إِمَامُكُمْ فَلَا تَسْبِقُونِي

۱- متفق علیه.

۲- رواه ابن ماجه ۱/۱۷۵، صحيح سنن ابن ماجه حديث ۷۹۴، ۱/۱۶۰.

۳- رواه أبوداود ۱/۵۵۳، صحيح سنن أبي داود حديث ۸۹۳، ۱/۲۵۲، والدارقطني في السنن ۱/۳۴۷، والبيهقي في الكبرى ۲/۸۹، والحاكم في المستدرک ۱/۲۱۶.

بِالرُّكُوعِ وَلَا بِالسُّجُودِ وَلَا بِالْقِيَامِ وَلَا بِالْإِنْصِرَافِ فَإِنِّي أَرَاكُمْ أَمَامِي وَمِنْ خَلْفِي»^(۱).

«روزی رسول الله ﷺ با ما نماز خواند، و وقتی از نماز سلام داد رو به ما کرد و فرمود: ای مردم من امام شما هستم پس بر من سبقت و پیشی نگیرید، نه در رکوع، و نه در سجود، و نه در بلند شدن از رکوع و سجود، و نه در سلام دادن از نماز، از من سبقت و پیشی نگیرید، من شما را از جلو و پشت سر خود می‌بینم».

از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «أَمَّا يَخْشَى أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يُحَوَّلَ اللَّهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ»^(۲).

«آیا یکی از شما که قبل از امام سرش را از سجده بلند می‌کند، نمی‌ترسد خداوند سرش را به سر الاغ، و صورت و جسم او را به صورت و جسم الاغ تبدیل کند؟».

و از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا أَجْمَعُونَ»^(۳).

«امام برای این است تا از او پیروی و متابعت شود، پس وقتی تکبیرة احرام گفت شما نیز بعد از او تکبیرة احرام بگوئید، و اگر به رکوع رفت شما نیز بعد از او به رکوع بروید، و اگر بعد از بلند شدن از رکوع گفت سمع الله لمن حمده شما: ربنا ولك الحمد بگوئید، و اگر به سجده رفت، شما نیز به سجده بروید، و اگر نماز را در حال نشستن خواند شما نیز همگی یتان نماز را در حال نشستن بخوانید».

۱- رواه مسلم في كتاب الصلاة باب ۲۵ تحريم سبق الإمام بالركوع أو السجود ونحوه حديث رقم ۱۱۲ (۴۲۶).

۲- متفق عليه.

۳- متفق عليه.

عذرهایی که می‌شود با آنها نماز جماعت را ترک کرد:

- شدت وزش باد، و باریدن باران، و سرمای خیلی سرد، و شدت گرمای ظهر.
- مریض بودن، و اینکه اگر به جماعت حاضر شد به او مشقت وارد می‌شود.
- ترس از دشمن، مانند ترس از مال و جان و ناموس خود.
- فشار آوردن إدرار و مدفوع.

از عائشة رضی الله عنها روایت است که گفت شنیدم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرمایند: «لَا صَلَاةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ وَلَا هُوَ يُدَافِعُهُ الْأَخْبَثَانِ»^(۱).

«با حاضر شدن خوراک بر سفره نماز نیست، و همچنین اگر بر فردی إدرار و یا مدفوع فشار آورد نماز جماعت ساقط می‌شود».

- خوردن چیز بد بو مانند پیاز و سیر، و دلیل آن قبلاً ذکر کردیم.
- خواب بودن، و همچنین لخت و برهنه بودن، و غیر از اینها.

فضیلت نماز جماعت:

نماز جماعت فضیلت‌های بسیار زیادی دارد.

عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت می‌کند که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «صلاة الجماعة أفضل من صلاة الفرد بسبع وعشرين درجة»^(۲).

«نماز جماعت بر نماز فرد و تنهایی به بیست و هفت درجه فضیلت و برتری دارد».

پس چه بهتر از اینکه انسان مؤمن همیشه با جماعت، و در مسجد نماز بخواند تا این فضیلت را کسب نماید.

۱- رواه مسلم في كتاب المساجد باب ۱۶ حديث رقم ۶۷ (۵۶۰)، وانظر شرح السنة للبغوي ۳/۳۵۹.

۲- متفق عليه.

إنسان هر گامی که برای رفتن به مسجد بر می‌دارد خداوند برای او اجر و پاداش می‌نویسد.

أبوهریره رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تَضَعُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا، وَذَلِكَ: أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ، فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ لَمْ يَحْطِ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَحُطَّ عَنْهُ خَطِيئَةٌ. فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ، مَا دَامَ فِي مُصَلَاةٍ: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ، وَلَا يَزَالُ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَظَرَ الصَّلَاةَ»^(۱).

«نماز فرد در جماعت بیست و پنج برابر نماز در خانه و بازار به اجر و پاداش او از اضافه می‌شود، زیرا اگر بطور کامل وضوء گرفت سپس بسوی مسجد خارج شد، و خروج او فقط برای آدای نماز در مسجد بود، هر گامی که بر می‌دارد به اجر و پاداش و ثواب او یک درجه اضافه، و از گناه او یک سیئه کاسته می‌شود، و وقتی نماز را خواند همچنان فرشتگان بر او درود می‌فرستند تا وقتی در جای نمازش می‌باشد، اگر وضوی خود را باطل نکند، و فرشتگان می‌گویند: بار الهی بر او درود بفرست، بار الهی او را رحمت کن، و او در حالت نماز است تا هنگامی که منتظر نماز بعدی است».

وقتی انسان در جماعت نماز می‌خواند از ریاکاری و نفاق و دو روئی ایمن و پاک خواهد بود.

از عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت است که می‌گوید: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ غَدًا مُسْلِمًا، فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَؤُلَاءِ الصَّلَوَاتِ، حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ، فَإِنَّ اللَّهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ صلی الله علیه و آله و سلم سُنَّ الْهُدَى، وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى، وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ، كَمَا يُصَلِّي هَذَا الْمُصَلِّي فِي بَيْتِهِ، لَتَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ، وَمَا مِنْ رَجُلٍ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطَّهْرَ، ثُمَّ يَعْمِدُ إِلَى مَسْجِدٍ مِنْ هَذِهِ الْمَسَاجِدِ، إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ

۱- متفق علیه.

بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا حَسَنَةً، وَيَرْفَعُهُ بِهَا دَرَجَةً، وَيَحْطُ عَنْهُ بِهَا سَيِّئَةٌ، وَلَقَدْ رَأَيْنَا
وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا، إِلَّا مُنَافِقٌ مَعْلُومُ النَّفَاقِ، وَلَقَدْ كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ، يُهَادَى بَيْنَ
رَجُلَيْنِ، حَتَّى يُقَامَ فِي الصَّفِّ»^(۱).

«کسیکه می‌خواهد خداوند را ملاقات کند در حالیکه مسلمان است، پس بر این نمازها که
برای آن اذان گفته می‌شود محافظت کند، زیرا خداوند برای پیامبر شما سستی‌هایی که مردم را به
راه مستقیم هدایت کند تشریع و قانون گذاری کرده، و این نمازها جزو این سستی‌هاست، و اگر
نمازها را در خانه‌هایتان خواندید، همچنانکه این متخلف از نماز در خانه‌اش می‌خواند، سنت
پیامبران را ترک کرده اید، و اگر سنت پیامبران را ترک کنید گمراه خواهید شد، و مردی که
وضوء را بطور کامل گرفته سپس به طرف مسجدی از این مساجد بحرکت آید، خداوند برای
هر گامی که بر می‌دارد یک نیکی نوشته، و درجه ای او ثواب و اجر به او اضافه کرده، و
گناهی از گناهان او کاسته می‌کند، و در زمان پیامبر ﷺ هیچکس از نماز جماعت تخلف
نمی‌کرد مگر منافقی که نفاق او ظاهر و آشکار بود، و در آن زمان دو طرف مرد مریض را
می‌گرفتند تا او را در صف نماز قرار دهند و با جماعت نماز بخواند».

از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «مَنْ عَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ أَوْ
رَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ فِي الْجَنَّةِ نُزُلًا كَمَا عَدَا أَوْ رَاحَ»^(۲).

«کسیکه صبح و شام برای نماز جماعت به طرف مسجد می‌رود، هر اندازه به مسجد رود
خداوند برای او در بهشت مهمانی فراهم می‌کند».

از بریده رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «بَشِّرِ الْمَشَّائِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى
الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ الثَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^(۱).

۱- رواه أحمد ۴۱۵/۱، ۴۱۹، ومسلم كتاب حديث ۲۵۶ (۶۵۴) ۴۵۳/۱، وأبو داود، صحيح سنن أبي داود حديث

۵۵۰، ۱۶۳/۱ - ۱۶۴، وصحيح سنن النسائي حديث ۸۴۸، ۲۸۱/۱.

۲- متفق عليه.

«به کسانی که در تاریکی شبها به مساجد می‌روند بشارت بده که در قیامت از نوری کامل برخوردار خواهند شد».

فضیلت نماز صبح و عشاء:

از عثمان بن عفان رضی الله عنه روایت است که گفت شنیدم رسول الله صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا قَامَ نِصْفَ اللَّيْلِ وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ كُلَّهُ»^(۳).

«کسیکه نماز عشاء را با جماعت بخواند، مانند اینکه نصفی از شب را در نماز گذرانده، و کسیکه نماز صبح را نیز با جماعت بخواند، مانند اینکه تمامی شب را در نماز گذرانده است».

و أبوهیرره رضی الله عنه روایت می‌کند که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند: «لَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا»^(۳).

«اگر مردم می‌دانستند چه ثواب و پاداشی در نماز عشاء و نماز صبح است به مسجد می‌آمدند اگر چه بطور خزیدن باشد».

و در حدیث دیگر روایت می‌کند که آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمودند: «لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا»^(۴).

«هیچ نمازی بر منافقین مانند نماز صبح و عشاء سخت نیست و اگر می‌دانستند چه اجر و ثوابی در آن دو است به نماز حاضر می‌شدند اگر چه بطور خزیدن باشد».

۱- رواه أبوداود حدیث ۵۶۱، وصحیح سنن أبی داود ۱/۱۶۸، وابن ماجه ۱/۱۴۰، صحیح سنن ابن ماجه حدیث ۶۳۳، ۱/۱۳۰، الترغیب والترهیب ۱/۲۱۲، والترمذی حدیث ۲۲۳، ۱/۴۳۵.

۲- رواه أحمد فی المسند حدیث ۴۰۹، ۱/۴۶۸ الموسوعة الحدیثیة، و مسلم حدیث ۲۶۰ (۶۵۶)، ۱/۴۵۴، والترمذی حدیث ۲۲۱، ۱/۴۳۳.

۳- متفق علیه.

۴- متفق علیه.

فضیلت نماز صبح و عصر:

أبو موسى الأشعري رضی اللہ عنہ روایت می کند که رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند: «مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ»^(۱). «کسیکه نماز صبح و نماز عصر را با جماعت بخواند داخل بهشت می شود». امام الخطابی گوید: (بَرْدَيْنِ) نامیده شده است، زیرا در دو طرف روز - یعنی اول و آخر آن - وقتی هوا خوب می شود و گرمی آن از بین می رود خوانده می شود. أبوزهیر عمّار بن رؤیبة رضی اللہ عنہ روایت می کند که گفت شنیدم رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم می فرمایند: «لَنْ يَلِجَ النَّارَ أَحَدٌ صَلَّى قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا. يَعْنِي الْفَجْرَ وَالْعَصْرَ»^(۲).

«کسیکه قبل از طلوع آفتاب (نماز صبح) و قبل از غروب آفتاب (یعنی نماز عصر) را بخواند داخل جهنم نمی شود».

جندب بن عبدالله بن سفیان رضی اللہ عنہ روایت می کند که رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم می فرماید: «مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ فَلَا يَطْلُبُنَا اللَّهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ فَيُدْرِكُهُ فَيَكْبَهُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ»^(۳).

«کسیکه نماز صبح را در جماعت بخواند در حفظ و امان خداست، پس ای بنی آدم کاری ممکن که خداوند تو را بازخواست کند و در حفظ و امان او نباشی، و به این خاطر تو را به جهنم داخل کند».

أبو هريرة رضی اللہ عنہ روایت می کند که رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند: «يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ

۱- متفق علیه.

۲- رواه أحمد في المسند ۴/۱۳۶، ۲۶۱، ومسلم حديث ۲۱۳ (۶۳۴)، ۴۴۰/۱، و أبوداود، صحيح سنن أبي داود حديث ۴۲۷، ۱۲۶/۱.

۳- رواه مسلم حديث ۲۱۳ (۶۳۴)، ۴۴۰/۱.

بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ»^(۱).

«فرشتگانی پی در پی بر شما وارد می‌شوند، گروهی شب می‌آیند و گروهی روز می‌آیند، و اینها صبح و عصر با هم یک جا جمع می‌شوند، سپس آنانیکه شب را با شما گذرانده‌اند به طرف آسمان بالا می‌روند، خداوند در حالیکه حال انسانها را از فرشتگان بهتر می‌داند از آنها سؤال می‌کند: چگونه و در چه حالی بندگانم را ترک کردید؟ آنها می‌گویند: آنها را ترک کردیم در حالیکه نماز می‌خواندند، و به آنان وارد شدیم در حالیکه نماز می‌خواندند».

جریر بن عبدالله البجلی رضی الله عنه روایت می‌کند شب چهاردهمی بود که نزد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودیم و آنحضرت به ماه نگاهی کرد و فرمود: «إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَصَلَاةٍ قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ، فَافْعَلُوا»^(۲).

«همانا همه شما - یعنی مؤمنان - خدا را خواهید دید، همچنانکه همه شما این ماه شب چهاردهم را می‌بیند و در دیدن آن هیچ مزاحمت و مانعی برای شما ایجاد نمی‌شود، پس اگر توانستید که بر شما نمازی قبل از طلوع آفتاب - یعنی نماز صبح - و نمازی قبل از غروب آفتاب - یعنی نماز عصر - غلبه نکند این کار را بکنید»^(۳).

از بریده رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «من ترك صلاة العصر فقد

۱- متفق علیه.

۲- متفق علیه.

۳- رؤیت و دیدن باری تعالی دیدن حقیقی است که فقط برای مؤمنان در روز قیامت امکان پذیر است، بر خلاف بعضی از فرق‌های ضاله و گمراه که در دیدن خداوند در روز قیامت ممانعت می‌ورزند و می‌گویند دیدن حقیقی امکان پذیر نیست، اما عقیده اهل سنت و جماعت بر این است که دیدن خداوند در روز قیامت فقط برای مؤمنان امکان پذیر خواهد بود.

حبط عمله»^(۱).

«کسیکه نماز عصر را عمداً ترک کند تمام اعمال و کردار او باطل می‌شود».
والله ولی التوفیق وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.
وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین

۱- رواه البخاري حديث ۵۵۳ و ۵۹۴، (الفتح ۳۱/۲)، صحيح سنن النسائي حديث ۴۷۳، ۱۵۹/۱، وصحيح سنن ابن ماجه حديث ۵۶۸، ۱۱۵/۱.